

N:o 37.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till förnyade förordningar angående Sveriges allmänna hypoteksbank och angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända; gifven Stockholms slott den 12 Mars 1890.

Under åberopande af bifogade protokoll öfver finansärenden för denna dag vill Kongl. Maj:t föreslå Riksdagen att för dess del bifalla här vidlagda förslag till förnyade förordningar dels angående Sveriges allmänna hypoteksbank och dels angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse väl bevågen.

OSCAR.

F. v. Essen.

Förslag

till

förnyad förordning angående Sveriges allmänna hypoteksbank.

§ 1.

Sveriges allmänna hypoteksbank har till ändamål att för de inom riket bildade, i föreskrifven orduing stadfästade hypoteksföreningar ombesörja all den upplåning, som erfordras för att åt dessa föreningar bereda medel till de lån, som af dem, enligt fastställda grunder, skola deras delegare tillhandahållas. Denna hypoteksbank skall hafva sitt säte i Stockholm.

§ 2.

Såsom delegare i allmänna hypoteksbanken skall ingå hvarje hypoteksförening, som hädanefter inom riket bildas; så ock hvarje redan inom riket bildad hypoteksförening för all den upplåning, föreningen hädanefter finner sitt ändamål påkalla, af sådan beskaffenhet, som i § 1 sägs.

§ 3.

Delaktighet i hypoteksbanken bestämmes efter oguldna beloppet af från hypoteksbanken erhållet lån; dock eger icke någon hypoteksförening inträda såsom delegare i hypoteksbanken för mindre belopp än en million kronor.

§ 4.

Till grundfond för allmänna hypoteksbanken öfverlemnar staten genom riksgäldskontoret ett belopp af trettio millioner kronor i af staten utgifna obligationer, ouppsägbara å innehafvarens sida samt förskrifna med tre och en half procent årlig ränta; egande hypoteksbanken öfver dem förfoga efter som här nedan sägs.

§ 5.

Ingen, vare sig nu befintlig eller framdeles tillkommande hypoteks-förening, eller hvilken annan kreditinrättning som helst, än allena den allmänna hypoteksbanken, må utgifva tryckta eller graverade, till innehafvaren ställda, på viss årlig afbetalning eller på uppsägning lydande, räntebärande obligationer, i hvilka för upplåningen säkerhet i jord-egendom på landet utlofvas.

§ 6.

I den mån de särskilda hypoteksföreningar, hvilka ingått såsom delegare i hypoteksbanken, anmäla sig till erhållande af lån, skall hypoteksbanken, såvida andra för ändamålet användbara medel icke för densamma äro att tillgå, vidtaga erforderliga åtgärder för upptagande af lån mot räntebärande, till innehafvaren ställda obligationer.

Hafva flere föreningar anmält sig till erhållande af lån och kunna deras lånebehof ej på en gång fullt tillgodoses, må de för ändamålet tillgängliga medel mellan de lånsökande föreningarne fördelas i mån af de utaf hvarje förening före nästförflutne kvartals utgång anmälda lånebehof.

§ 7.

Hypoteksbanken eger upptaga lån att inom viss, vid lånets upptagande bestämd tid återbetalas antingen genom årlig amortering eller efter uppsägning utan fastställd amortering. Lån, som af hypoteksbanken upptages, skall vara från hypoteksbankens sida uppsägbart efter viss tid, högst tio år, från lånets upptagande; och skola i öfrigt lånevilkoren vara sådana, att de äro förenliga med grunderna för låns utgifvande till hypoteksföreningarnes delegare.

§ 8.

Hypoteksbanken eger att till de i banken delegande hypoteks-föreningar utlemna lån att återbetalas antingen genom viss årlig amortering eller efter viss längre tids förlopp utan fastställd amortering. Lån, som af hypoteksbanken utlemnas, skall, sedan tio år förflutit från lånets utlemnande, kunna af låntagaren uppsägas till inbetalning efter ett år; dock att vid omsättning af lån, utlemnadt före den tid, då detta

stadgande träder i tillämpning, sådan uppsägningsrätt icke eger rum för den del af det nya lånet, som motsvarar den oguldna delen af det gamla lånet. Den kapitalrabatt och de öfriga kostnader, som hypoteksbanken vid sin upplåning kan hafva fått vidkännas, skola vid låns utlemnande till hypoteksföreningarna af dem gäldas efter den beräkning af dessa omkostnader, som hypoteksbankens delegare vid hvarje ordinarie årssammankomst skola för tiden till nästa ordinarie årssammankomst fastställa; dock ega delegarna å sådan sammankomst besluta, att omförmälda kapitalrabatt och omkostnader må kunna gäldas genom årliga afbetalningar under viss tid, ej öfverstigande tio år från låns utlemnande.

I öfrigt eger hypoteksbanken vid utlåning till hypoteksföreningarna angående ränta, återbetalningstider och öfriga lånevilkor träffa de aftal och göra de bestämmelser, som med fästadt afseende dels på jordbruksnäringens behof af längre eller kortare återbetalningstider, dels på möjligheten att inom eller utom riket anskaffa medel befinnas ändamålsenliga och nödiga. Dock må ej utan förutgången beslut af hypoteksbankens delegare vid lagligen utlyst allmän sammankomst samt Kongl. Maj:ts dertill lemnade bifall lån till hypoteksförening utlemnas annorledes än i kontanta penningar eller emot högre ränta än fem för hundra om året.

§ 9.

Hypoteksbanken åligger att, vid all den upplåning, densamma till utlåning åt hypoteksföreningarna ombesörjer, noggrant tillse, att tillräcklig säkerhet därför i jordegendom ställes och under hela afbetalningstiden bibehålles i enlighet med de grunder, som i sådant afseende äro bestämda genom Kongl. Maj:ts denna dag utfärdade särskilda nådiga förordning angående de allmänna grunder, som för hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända.

De af hypoteksförening för erhållna lån ställda säkerhetshandlingar skola under offentlig vård på lämplig ort nedsättas.

§ 10.

Hypoteksförening, som i hypoteksbanken undfått lån, vare pligtig att årligen på bestämda tider till banken verkställa liqvid af den ränta, kapitalafbetalning och öfriga afgifter, som vid lånets utgifvande till föreningen blifvit bestämda; erlägge ock bidrag till förvaltningskost-

naderna, efter hvad derom är stadgadt. Underlåtes någon sådan inbetalning, erlägga hypoteksföreningen ränta å förfallna beloppet efter en half procent i månaden.

Delegarne i allmänna hypoteksbanken skola årligen å allmän ordinarie sammankomst bestämma, i hvilken utsträckning och på hvilka villkor hypoteksförening må ega att tidigare än aftaladt är till hypoteksbanken inbetala lån, vid hvars utlemnande förbehåll om sådan rätt icke blifvit gjordt.

§ 11.

I den mån afbetalning skett å lån, som från hypoteksbanken utlemnats, eger låntagare rätt att förfoga öfver motsvarande andel af den för lånet ställda inteckningssäkerhet, hvarvid det åligger hypoteksbanken tillse, att full säkerhet fortfarande finnes för bankens återstående fordran till såväl kapital och ränta som eljest förskrifna afgifter; och skola härvid iakttagas de närmare föreskrifter, hvilka i förordningen angående de allmänna grunder, som för hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola lända till efterrättelse, meddelas i fråga om rätt för låntagare hos hypoteksförening att i mån af verkställd amortering förfoga öfver aflemnad inteckningssäkerhet.

§ 12.

Alla i hypoteksbanken delegande hypoteksföreningar ansvara, en hvar i mån af sin delaktighet i banken, för fullgörandet af de förbindelser, banken genom utgifna obligationer eller annorledes sig iklädt.

Såsom säkerhet för dessa förbindelser skola anses och i sådant afseende kunna användas: först de förskrifningar med åtföljande säkerheter i jordegendom, dem hypoteksföreningarne för undfångna lån till hypoteksbanken afgifvit, dernäst bankens alla öfriga tillgångar och slutligen grundfonden, på sätt här nedan sägs.

§ 13.

De i § 4 omförmälda, af staten till allmänna hypoteksbanken såsom grundfond öfverlemnade obligationer må ej i någon händelse till anskaffande af medel för bankens utlåningar begagnas, utan endast i följande två fall kunna, genom deras försäljning till större och mindre del, efter behof, användas, nemligen: a) i den oförmodade händelse att sådant i den ordning, som i § 12 är sagd, vid bankens utredning

för infriande af bankens förbindelser oundvikligen erfordras, och b) då i följd af uraktlåten eller fördröjd inbetalning af hvad delegande hypoteksföreningar för undfångna lån enligt § 10 böra erlægga eller af annan anledning banken saknar egna, för tillfället användbara tillgångar till fullgörande af sina förbindelser mot sina långifvare.

I de under litt. b) omförmälda fall må de grundfonden tillhöriga obligationer till större eller mindre del äfven kunna af hypoteksbanken pantsättas; åliggande hypoteksbanken i hvarje händelse att om obligationernas användande riksgäldskontoret genast underrätta.

§ 14.

Har af den under litt. b) i nästföregående § nämnda anledning försäljning egt rum, vare hypoteksbanken pliktig såväl att, så snart ske kan, åter inköpa ett, det försälda motsvarande, belopp af samma obligationer som ock att till riksgäldskontoret godtgöra den för de försälda obligationerna belöpande ränta, till dess att grundfonden på nämnda sätt blifvit till sitt ursprungliga belopp återsteld.

Kan sådant återköp ej ske inom den tid, som dertill efter aftal emellan riksgäldskontoret och hypoteksbanken bestämmes och som ej må utsträckas öfver två år, erlægge hypoteksbanken till riksgäldskontoret för de ännu utelöpande obligationerna full likvid och varde derigenom berättigad att, i de användas ställe, nya obligationer till motsvarande belopp erhålla.

Der, på sätt i § 13 medgifvet är, obligationer blifvit för hypoteksbankens behof pantsatta, skola de senast inom ett år från pantsättningsdagen af banken åter inlösas.

§ 15.

För den händelse att erforderliga medel till det återköp eller den likvid, som i § 14 sägs, ej på annat sätt kunna anskaffas, ege hypoteksbanken för sådant ändamål erforderligt tillskott från de i banken delegande hypoteksföreningar, i mån af deras delaktighet i banken, inom utsatt tid infordra, och vare, i sådant fall, desse pliktige att, genom en efter behofvet lämpad, på delegarne i förhållande till deras delaktighet uttaxerad afgift, det nödiga beloppet upptaga.

Om genom försäljning eller pantsättning af de till grundfonden hörande obligationer för det i § 13 litt. b) uppgifna ändamål grundfonden vid något tillfälle skulle komma att nedgå med fyra millioner kronor, må ej hypoteksbanken nytt lån upptaga förr, än grundfonden

blifvit till sitt ursprungliga belopp återsteld; skolande i ofvannämnda fall hypoteksbankens delegare, derest icke allmän ordinarie sammankomst, efter hvad i § 20 sägs, inom en månad infaller, genast kallas till extra sammankomst för vidtagande af de åtgärder, hvartill omständigheterna kunna föranleda.

§ 16.

Der så händer, att på afslutade upplåningskontrakt eller af annan anledning medel till hypoteksbanken inflyta, som ej genast kunna till utlåning i vederbörlig ordning för delegande hypoteksföreningar eller till fullgörande af andra bankens förbindelser användas, ege hypoteksbanken sådana medel på kortare tid antingen utlåna mot säkerhet i jordegendom eller i statens eller egna eller hypoteksföreningars räntebärande obligationer eller ock göra fruktbärande genom uppköp af sådana obligationer eller, om sådant finnes lämpligare, genom medlens insättande i bankinrättning mot ränta.

§ 17.

Af den behållning, som å hypoteksbankens rörelse kan uppstå, sedan bankens förvaltningskostnader blifvit bestridda och vederbörliga afskrifningar verkställda, bildas en reservfond, hvilken, så länge hypoteksbankens verksamhet fortfar, icke annorlunda må komma hypoteksföreningarne till godo än dels genom nedsättning uti eller befrielse från utgifvande af det i § 10 omförmälda bidrag till gäldande af hypoteksbankens förvaltningskostnader och dels genom nedsättning i förskrifven ränta å de till föreningarne utlemnade lån, allt på sätt och i den ordning här nedan stadgas.

Då det i hypoteksbankens ofvan angifna behållning ingående årliga ränteöfverskott, efter afdrag af de belopp, som erfordras såväl för afskrifning enligt antagen plan å kapitalrabatträkningarne som för debiterade annuitetsomkostnader, befinnes tillräckligt att betäcka bankens förvaltningskostnader, ega delegarne vid allmän sammankomst besluta, att bidrag till gäldande af samma kostnader ej må från föreningarne utgå; dock skall skyldigheten för föreningarne att gälda dylikt bidrag åter inträda, derest sådant under något år för förvaltningskostnadernas betäckande skulle finnas erforderligt.

Då det årliga ränteöfverskottet, efter afdrag af förutnämnda afskrifningar jemte förvaltningskostnaderna, uppgår till en tiondedels

procent af ursprungliga beloppet utaf de hos föreningarne utestående lån, för hvilka den högsta ränta erlägges, må nedsättning af räntan å dessa lån till motsvarande belopp kunna af delegarne beslutas.

§ 18.

Hypoteksbanken förvaltas af en styrelse med säte i hufvudstaden. Styrelsen skall bestå af fem ledamöter: en utsedd af Kongl. Maj:t och som tillika skall vara ordförande, en utsedd af fullmäktige i riksgäldskontoret, hvilken tillika skall vara vice ordförande, och tre valda af de i banken delegande hypoteksföreningar. Sistnämnde tre ledamöter utses af hypoteksföreningarnes ombud efter hufvudtalet vid den i § 20 omnämnda sammankomst. För dessa tre ledamöter utses då på enahanda sätt tre suppleanter.

I viktiga fall ege styrelsen dessutom till rådplägnung och deltagande i beslutet kalla ett ombud för hvarje delegande förening. En hvar ledamot af styrelsen äfvensom för tillfället inkalladt ombud svare, en för alla och alla för en, för alla de beslut rörande bankens förvaltning, till hvilka han med sin röst bidragit. Beslut må ej fattas, utan att tre ledamöter äro tillstädes och två af dem om beslutet ense. I fall af skiljaktiga meningar gälle den mening, om hvilken de fleste sig förenat. Äro rösterna lika delade, vare den mening beslut, hvilken ordföranden bitäder.

§ 19.

Revision af hypoteksbankens förvaltning och räkenskaper skall årligen verkställas på tid, som vid allmän sammankomst emellan bankens delegare bestämmes. De i hypoteksbanken delegande hypoteksföreningarne utse härtill årligen fyra revisorer sålunda, att en hvar af fyra hypoteksföreningar efter tur väljer en revisor. Utom de revisorer, som af de delegande föreningarne sålunda väljas, skall en revisor af fullmäktige i riksgäldskontoret utses, och före han vid revisionen ordet.

Till deltagande i revisionen af de hypoteksföreningars förvaltning, som i hypoteksbanken äro delegare, skall ett ombud af bankens styrelse utses.

§ 20.

Hvarje år, efter det revision af hypoteksbankens förvaltning blifvit afslutad, skall allmän ordinarie sammankomst emellan bankens

delegare ega rum i hufvudstaden å dag, som i sådant afseende på nästföregående sammankomst bestämmes, och hvarje förening dertill sända tre ombud, af hvilka minst ett bör af föreningens styrelse vara ledamot. Fullmäktige i riksgäldskontoret skola ock ett ombud dertill utse.

På denna sammankomst, dervid revisorerne, så vidt ske kan, böra vara tillstädes, skall revisionsberättelsen till granskning företagas, beslut rörande décharge för styrelsen fattas och val af de ledamöter och suppleanter, som af föreningarne skola utses för att i styrelsen ingå, då anställas. Vid sammankomsten skola delegarne jemväl till efterrättelse för samtliga i hypoteksbanken delegande föreningar bestämma de grunder, efter hvilka inom hvarje förening särskild värdering af jordegendom skall ske i de fall, då lånerätt i förening skall efter sådan grund bestämmas, samt, efter förslag af styrelsen, besluta om villkor vid låns utlemnande och om förvaltningsbidrag äfvensom uti de ämnen, hvilka i §§ 8, 10 och 17 här ofvan omförmålas såsom ankommande på delegarnes beslut.

Vid allmän ordinarie sammankomst må i öfrigt behandlas alla frågor, som hafva afseende på hypoteksbankens verksamhet. Dock skall förslag, som afser utverkande af ändring i denna förordning eller i förordningen angående de grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända, före Februari månads utgång och hvarje annat förslag, som icke framläggas af styrelsen, minst åtta dagar före sammankomstens början skriftligen aflämnas till styrelsen. Underlåtes detta, må förslaget ej upptagas till pröfning. Öfver förslag om ändring i någon af nämnda två förordningar böra styrelsen och revisorerne afgifva yttranden, som skola å sammankomsten föredragas; och må sådant förslag icke anses antaget förr än delegarne vid två på hvarandra följande sammankomster bifallit detsamma.

Bestämmande af arfvoden och aflöningar för ledamöterne i hypoteksbankens styrelse äfvensom för bankens tjenstemän ankomme ock på beslut af delegarne vid allmän ordinarie sammankomst.

§ 21.

Allmän extra ordinarie sammankomst ege styrelsen utlysa, när det af omständigheterna påkallas. Kallelse dertill skall de delegande hypoteksföreningarnes styrelser meddelas minst en månad förut och tillika upptaga de frågor och ärenden, som på sammankomsten skola

förekomma. Till sådan sammankomst ega ock fullmäktige i riksgäldskontoret att utse ett ombud.

§ 22.

Utom i de frågor, som angå décharge för styrelsen och val af styrelseledamöter samt arvoden för desse och för revisorerne, ega såväl styrelsens ledamöter som revisorerne att i besluten vid allmän sammankomst taga del.

I förenämnda val må icke heller riksgäldskontorets ombud deltaga.

§ 23.

Vid allmän sammankomst föres ordet af den, som i hypoteksbankens styrelse ordförande är. Är han af förfall hindrad, varde ordförande för tillfället vid sammankomsten vald.

Bsluten afgöras efter omröstning per capita genom enkel pluralitet. Utfalla rösterna lika för olika meningar, gälle såsom beslut den mening, ordföranden biträder, utom i fråga om val, som genom lottning afgöras bör.

§ 24.

Revisionsberättelsen skall, innan årets ordinarie sammankomst hålles, i tryck offentliggöras och samtliga i hypoteksbanken delegerade föreningars styrelser, fullmäktige i riksgäldskontoret samt Kongl. Finansdepartementet delgifvas.

§ 25.

Alla hypoteksbanken tillhöriga handlingar, kassor och räkenskaper skola när som helst hållas tillgängliga för den undersökning, Kongl. Maj:t eller chefen för Finansdepartementet kan finna för godt att låta anställa.

Förslag

till

förnyad förordning angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända.

§ 1.

Egare eller innehafvare af jord, hvilka inom någon del af riket önska bilda hypoteksförening och till delaktighet deruti för ett belopp af minst en million kronor sig tecknat, söke derå Kongl. Maj:ts nådiga stadfästelse och ingifve derjemte ett i öfverensstämmelse med de i denna förordning stadgade grunder uppgjordt förslag till det reglemente, de i sådant afseende för sig vilja antaga.

§ 2.

Såsom delegare i hypoteksförening må ej andra vinna inträde än de, som inom det område, föreningen omfattar, äro egare af själfständig jordlägenhet och sin eganderätt dertill styrka, så ock innehafvare af fideikommissegendom, derest fideikommiss-stiftelsen egendomens inteckning och belåning medgifvit eller Kongl. Maj:t funnit skäligt tillåtelse dertill meddela. För jordegendom, som under någon stads domvärjo lyder, må ock inträde i hypoteksförening kunna beviljas, derest genom bevis från stadens magistrat styrkes, att den, som inträde sökt, till grunden egen, fri och ständig rätt innehar.

§ 3.

Delaktighet i hypoteksförening bestämmes efter oguldna beloppet af lån, som från föreningen erhållits.

§ 4.

Beloppet af lån, som må af hypoteksförening meddelas å viss jordegendom, bestämmes antingen efter egendomens bevillningstaxering eller efter särskild värdering; och må lån till hälften af värdet kunna medgifvas utom i det fall, som i § 14 här nedan omförmäles, föreningens styrelse alltid obetaget att förordna om särskild värdering och efter sig företeende omständigheter bestämma lånets belopp lägre än hälften af egendomens på någotdera af ofvannämnda sätt utrönta värde.

§ 5.

Vid bestämmande enligt nästföregående § af det värde, i förhållande hvartill lån å egendom meddelas, må endast jordvärdet, men icke åbyggnad, skog eller annat, som kan från egendomen skiljas, tagas i beräkning. Lån må icke i något fall meddelas å egendom, der ej de för jordbrukets bedrifvande nödiga åbyggnader äro mot brandskada försäkrade i någon af de med vederbörlig stadfästelse försedda försäkringsanstalter inom riket, hvilken styrelsen finner erbjuda full säkerhet.

§ 6.

En hvar, som, efter hvad ofvan är sagdt, eger eller innehar jordegendom, å hvilken enligt de i denna förordning stadgade grunder lån kan meddelas, vare, der ej andra omständigheter det hindra, berättigad till erhållande af lån i hypoteksförening. Lån till lägre belopp än femhundra kronor må ej meddelas.

§ 7.

På flera under särskildt bruk varande, såsom säkerhet för lån i hypoteksförening godkända, samma lånsökande tillhörande jordegendomar må antingen ett samfäldt eller särskilda lån kunna beviljas. Sökes samfäldt lån, varde likväl, der så lämpligen ske kan, i skuldebrevet och inteckningshandlingen utsatt det belopp, för hvilket hvarje sådan egendom eller lägenhet särskildt skall häfta.

§ 8.

Öfvergår sådan egendom eller lägenhet till annan egare eller styckas fastighet, som i hypoteksförening är belånad, och vilja egarne

till de särskilda fastighetsdelarne hvar för sig sin andel i det samfälda lånet behålla, må detta vara tillåtet, såvida hvarje sådan fastighetsdel uppgår till det värde, att särskildt lån kunnat enligt de i denna förordning bestämda grunder ursprungligen derå meddelas.

§ 9.

Lån till delegare i hypoteksförening må i allmänhet endast mot första inteckning i uppgifven egendom kunna beviljas. Derest egendomen förut är med laga inteckning till säkerhet för annans fordran behäftad och sådan inteckning ej på föreningen i vederbörlig ordning öfverflyttas eller till förmånsrätt efter det hos föreningen sökta lånet tillbakasättes, varde det lånebelopp, som eljest hade kunnat på samma egendom beviljas, med så stor del minskadt, som motsvarar hufvudstol med derå beräknad tre års ränta af den äldre intecknade gälden.

§ 10.

Utom hvad angående inteckningssäkerheten nu är sagdt åligger ock delegare, som lån hos hypoteksförening söker, att vederbörligen styrka sin uteslutande rätt att den uppgifna egendomen ega eller besitta och med laga verkan inteckna låta.

§ 11.

Öfvergår egendom, som för lån, hypoteksförening till säkerhet, intecknad är, genom arf, köp eller på annan grund till annan egare eller laga innehafvare, vare denne pliktig, derest han lånet behålla vill, att inom ett år från den dag, han af egendomen egare eller innehafvare blef, hos föreningens styrelse sig, till lånets öfvertagande på sitt namn, skriftligen anmäla. Försummas det, ankomme på styrelsen att, när den så skäligt finner, lånet uppsäga till inbetalning inom ett år, räknadt från uppsägningsdagen.

§ 12.

Om så inträffar, att egendom, som hypoteksförening till säkerhet för meddeladt lån intecknad är, under lånetidens lopp genom vanvård eller annorledes undergått sådan förändring, att full anledning finnes att säkerhetens framtida tillräcklighet betvifla, eller yppas andra omständigheter, som till minskning af säkerheten inverka, vare föreningens

styrelse pliktig tillse, huruvida lånet, antingen till hela beloppet eller till större eller mindre del, efter omständigheterna uppsägas bör till återbetalning inom ett år, räknadt från dagen för uppsägningen, såvida ej lånets innehafvare annan fullgod säkerhet i jordegendom, till fyllnad i den förra, lemna kan.

§ 13.

För lån, som af hypoteksförening utlemnas, gälle till efterrättelse de villkor och bestämmelser, som i förordningen angående en allmän hypoteksbank för riket äro föreskrifna för lån från hypoteksbanken till hypoteksförening; och skola lån från hypoteksförening utlemnas på de för låntagaren mest fördelaktiga villkor i afseende på ränta, kapitalrabatt, förvaltningsbidrag och öfriga omkostnader samt återbetalnings sätt, som föreningens till hypoteksbanken åtagna förbindelser medgifva.

§ 14.

Lån utan fastställd amortering, med skyldighet till återbetalning inom viss, längre tid, må meddelas till en tredjedel af egendoms enligt bestämmelserna i §§ 4 och 5 här ofvan utrönta värde, föreningens styrelse obetaget att bestämma lånets belopp lägre än tredjedelen af samma värde.

§ 15.

Försummar låntagare hos hypoteksförening att på behöriga, i hypoteksföreningarnes reglementen utsatta tider verkställa full liqvid af ränta, kapitalafbetalning och öfriga afgifter, ege styrelsen hvad sålunda förfallet är, senast vid nästa sammankomst, genom lagsökning utkräfvat låta, och vare derjemte den försumlige pliktig att från och med förfallodagen dröjsmålsränta å hela det förfallna beloppet, efter en procent för månaden, erlägga, hypoteksförening dock medgifvet att dröjsmålsräntan nedsätta till lägst två tredjedels procent för månaden.

§ 16.

I fråga om rätt för låntagare att inbetala från hypoteksförening erhållet lån eller del deraf å annan tid, än vid lånets utlemnande blifvit aftaladt, gälle hvad i § 10 i förordningen angående en allmän hypoteksbank för riket finnes föreskrifvet om inbetalning af lån från hypoteksbanken.

§ 17.

I mån af verkställd amortering vare låntagare hos hypoteksförening berättigad att förfoga öfver motsvarande andel af den för lånet ställda inteckningssäkerhet, antingen, der flere inteckningar för samma lån aflemnats, genom återbekommande af den bland dessa, som är till förmånsrätten den sista, eller, om endast en inteckning är aflemnad, genom dödande af visst belopp å densamma. Sistnämnda åtgärd verkställles genom hypoteksföreningens styrelses försorg, men på låntagarens bekostnad.

Vid pröfning af gjord framställning i ofvan omförmälda syfte åligger det hypoteksföreningens styrelse att noga tillse, det full säkerhet fortfarande finnes för föreningens återstående fordran till såväl kapital och ränta som eljest förskrifna afgifter.

§ 18.

Delegare i hypoteksförening vare för föreningens förbindelser ansvarige, en hvar i mån af sin delaktighet.

§ 19.

Hypoteksförening, som efter utfärdandet af denna förordning bildas, vare pliktig att såsom deltagare i allmänna hypoteksbanken ingå och, i fråga om sina upplåningar, sig i alla delar till efterrättelse ställa hvad derom uti den angående nämnde bank utgifna nådiga förordning af denna dag finnes stadgadt.

Detsamma gälle ock för redan befintliga hypoteksföreningar i afseende å de upplåningar, som hädanefter af deras ändamål påkallas.

§ 20.

Hypoteksförening, som hädanefter bildas, ege ej rätt att annan utlåningsrörelse bedriva, än som består uti de för dess räkning af eller genom allmänna hypoteksbanken upplånta medlens fördelning såsom lån på föreningens delegare.

§ 21.

Hvad i nästföregående § är sagdt gälle ock för redan bildad hypoteksförening, som i allmänna hypoteksbanken såsom delegare

ingått, i hvad angår föreningens verksamhet i sådan dess egenskap. I fråga deremot om de medel, som till sådan förening inflyta i och för liqvider af eller såsom inbetalningar på äldre lån, dem föreningen i eget namn upptagit och för hvilka den allena ansvarar, äfvensom i fråga om medel, som af i föreningen redan befintlige icke-låntagande delegare inbetalas, samt medel, som till dess reservfond höra, må det förblifva vid hvad i sådant afseende i det för föreningen gällande reglemente nu är stadgadt.

§ 22.

Det förvaltningsbidrag, som enligt §§ 10 och 20 i förordningen angående allmänna hypoteksbanken skall utgå till hypoteksbanken, äfvensom hypoteksförenings egna förvaltningskostnader skola i mån af behof erläggas af föreningens delegare på sätt föreningen beslutar.

§ 23.

De närmare föreskrifter, som vid förvaltningen af hypoteksförenings angelägenheter skola till efterrättelse lända, upptagas i det reglemente, föreningen, enligt hvad i § 1 sägs, eger uppgöra och Kongl. Maj:t till nådig pröfning och stadfästelse underställa; och svare ledamöterna i hypoteksföreningens styrelse, en för alla och alla för en, för de beslut rörande föreningens förvaltning, till hvilka de med sin röst bidragit.

---

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
12 Mars 1890.*

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre ÅKERHIELM,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Grefve LEWENHAUPT,
Statsråden: Friherre VON OTTER,
WENNERBERG,
Friherre PALMSTIERNA,
Friherre VON ESSEN,
Friherre ÅKERHIELM,
ÖSTERGREN,
GROLL,
WIKBLAD.

Chefen för Finansdepartementet, Statsrådet Friherre von Essen
föredrog i underdånighet särskilda för utredning af vissa frågor rörande
jordbruksfastighetskrediten den 5 April 1889 i nåder förordnade komi-
terades under den 9 November samma år afgifna betänkande och förslag;
i anledning hvaraf ej mindre styrelsen öfver allmänna hypoteks-
banken, efter delegarnes i hypoteksbanken hörande, afgifvit infordradt
underdånigt utlåtande, än äfven fullmäktige i riksgäldskontoret med
underdånigt yttrande inkommit.

I sammanhang härmed anmälles

dels Riksdagens underdåniga skrifvelse den 6 Juli 1887 med an-
hållan, det Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, huruvida icke
en sådan ändring i 14 § af de allmänna grunder, som vid hypo-

teksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända, enligt nådiga förordningen den 26 April 1861, med deruti genom nådiga kungörelserna den 5 Oktober 1866, 29 Maj 1874 och 23 Maj 1879 fastställda ändringar, kunde vidtagas, att den derigenom bestämda en procents ränta i månaden för försummade ränteliqvider måtte nedsättas;

öfver hvilken framställning styrelsen öfver allmänna hypoteksbanken afgifvit infordradt underdånigt utlåtande;

dels och bemälda styrelses underdåniga skrifvelse den 10 Oktober 1888 med framställning i fråga om vissa ändringar i gällande författningar angående hypoteksbanken och hypoteksföreningarne, åsyftande nedsättning af det minsta årliga amorteringsbeloppet för hypotekslån.

Föredragande departementschefen anförde härefter i underdånighet:

Genom nådigt beslut den 5 April 1889 behagade Eders Kongl. Maj:t tillsätta en komité med uppdrag ej mindre att afgifva yttrande öfver väckta förslag om nedsättning af det nu stadgade minsta årliga amorteringsbeloppet för hypotekslån och om rätt för delegare i hypoteksförening att i mån af hypotekslåns amortering återbekomma motsvarande inteckningssäkerhet, än äfven att i öfrigt och hufvudsakligen undersöka, om genom ändring i gällande författningar angående allmänna hypoteksbanken och hypoteksföreningarne eller på annat sätt tillfälle kunde beredas jordegare att erhålla mindre betungande lånevilkor, än nu vore förhållandet, samt att till Eders Kongl. Maj:t inkomma med de förslag, hvartill nämnda uppdrag kunde föranleda.

Komitén har den 9 sistlidne November afgifvit sitt underdåniga betänkande med förslag till ändring af dels stadgarne för Sveriges allmänna hypoteksbank och dels grunderna för hypoteksföreningars bildande och verksamhet, hvilka stadgar och grunder äro fastställda genom särskilda nådiga förordningar af den 26 April 1861 med deri sedermera vidtagna förändringar.

Komitén erinrar till en början, att förslagen om nedsättning af den minsta årliga amorteringen och om rätt att i mån af verkställd amortering förfoga öfver motsvarande inteckningssäkerhet icke, i och för sig genomförda, syntes kunna medföra den allmänna och varaktiga lättnad i villkoren för erhållande af lån å jordegendom, som vore önskvärd och äfven torde kunna vinnas. Dessa förslag vore af väsentlig betydelse endast i den mån de kunde ingå såsom led i en mera genomgripande ombildning af hypoteksbankens och hypoteksföreningarnes lånerörelse. Komitén har derföre såsom sitt mål uppställt en ombildning af hypoteksbanken och hypoteksföreningarne till fullt tidsenliga låneanstalter med förmåga att på ett tillfredsställande sätt fylla jordbruks-

näringsens lånebehof och har i främsta rummet grundat sitt förslag i denna syftning på den grundsatsen, att den största möjliga frihet borde medgifvas vid valet af låneformer.

»Af gällande författningar i ämnet», yttrar komitén, »och än mera af finanskomiténs år 1860 afgifna betänkande, som ligger till grund för dessa författningar, framgår tydligt, att man vid hypoteksbankens inrättande förestälde sig, att jordbruksnäringen i vårt land skulle, med hjälp af de för den tidens förhållanden fördelaktiga lånevilkor, som hypoteksbanken och hypoteksföreningarna kunde erbjuda, genom årliga afbetalningar befrias från den på densamma hvilande skuld. Erfarenheten har ådagalagt oriktigheten af denna föreställning. Hypotekslånen hafva nemligen, såsom redan 1886 års ekonomiska komité anmärkt, genom ständiga förnyelser i sjelfva verket antagit egenskapen af stående lån. De nuvarande hypotekslånen hafva sålunda visat sig icke medföra den fördel, som med amorteringslån afses, eller skuldens småningom skeende återbetalning, och de olägenheter, som vidlåda ifrågavarande låneform, ligga för öppen dag. Derigenom bindes nemligen för en ganska lång tid, som vid hvarje förnyelse ytterligare förlänges, låntagaren icke blott vid en oföränderlig räntefot, utan ock vid en årlig kapitalafbetalning. Den sålunda uppkommande annuitet, som skall likformigt utgå hvarje år af en tidrymd, hvarunder den belånade fastigheten vanligen en eller flere gånger byter egare, måste särskildt förefalla betungande för egaren, då denne icke sjelf upptagit lånet och vid egendomens öfvertagande icke beräknat skulden högre än till dess återstående kapitalbelopp, i förhållande hvartill annuiteten ställer sig oskäligt hög. Den senare tidens erfarenhet har ock visat, att, der lån mot säkerhet af in-teckning i fast egendom kunnat erhållas med frihet för låntagaren att välja mellan amorteringslån och lån utan fastställd årlig amortering, det ojemförligt stora flertalet föredrager lån af sistnämnda slag, helst om långgifvaren förbinder sig att icke uppsäga lånet förr än viss längre tid förflutit.»

Under det att hypoteksföreningarna nu utlemna blott ett slag af lån, amorteringslån, för hvilka är bestämdt ett minimum, $\frac{1}{4}$ procent, af årlig amortering, till följd hvaraf 41-åriga amorteringslån blifvit den enda lånetypen, har komitén ansett oundgängligen nödigt, att tillfalle beredes jordegare att vid erhållande af lån från hypoteksföreningarna välja mellan lån med viss årlig amortering och lån utan fastställd amortering. Men äfven i afseende å lån af sistnämnda beskaffenhet borde vid lånets utlemnande fastställas en viss, längre tid, inom hvars förlopp lånet skulle vara till fullo återbetaldt, vederbörande naturligtvis obetaget att, om förhållandena vid denna tidpunkt sådant medgäfv, få omsätta detsamma. Beträffande amorteringslånen är i förslaget endast före-

skrifvet, att de skola återbetalas genom viss årlig amortering, hvarigenom utrymme lemnats för en större aftalsfrihet i fråga om icke endast olika amorteringstider, utan ock olika amorteringssätt, exempelvis likformiga och fallande annuiteter. Sålunda tillmötesgår man äfven delegarnes i hypoteksbanken upprepade framställning om nedsättning af den nu föreskrifna minsta årliga amorteringen.

I fråga om båda slagen af lån har komitén bestämt en tid af tio år, efter hvars förlopp lånet skall kunna af låntagaren uppsägas till återbetalning efter sex månader. Lånens ouppsägbarhet under hela amorteringstiden har nemligen, såsom komitén erinrar, alltid varit en af de skarpast framhållna och mest berättigade anledningarne till missnöje med de nuvarande hypotekslånen.

Beloppet af lån från hypoteksförening bestämmes i visst förhållande till fastighets värde enligt bevillningstaxering eller särskild värdering, och skall vid fastställande af sådant lånevärde hänsyn tagas endast till jordvärdet samt således hvarken till åbyggnad, såsom i nu gällande författning redan är föreskrifvet, ej heller till »skog eller annat, som kan från egendomen skiljas». Till hälften af det sålunda satta värdet må, enligt komiténs förslag liksom efter gällande bestämmelser, amorteringslån beviljas; hvaremot lån utan amortering eller s. k. stående lån, i afseende å hvilka riskerna af vexlande egendomskonjunkturer och af pantens försämring enligt komiténs mening vore större, må meddelas endast till en tredjedel af samma värde.

För att kunna förskaffa hypoteksföreningarne och derigenom dessas låntagare de fördelar, som innefattas i bestämmelserna om frihet vid valet af låneformer och rätt att efter viss tid till inbetalning uppsäga erhållet lån, måste hypoteksbanken uppenbarligen inrätta sin egen upplåning i öfverensstämmelse dermed; och komitén har derföre föreslagit stadganden i syfte, att jemväl de af hypoteksbanken upptagna lån skulle vara ställda att inom viss, vid lånets upptagande bestämd tid återbetalas antingen genom årlig amortering eller efter uppsägning utan fastställd amortering, samt att lånen skulle vara från hypoteksbankens sida uppsägbara efter högst tio år.

Med hänsyn till de vexlande förhållandena på marknaden för hypoteksbankens upplåning borde det deremot lemnas hypoteksbanken öppet att i hvarje särskildt fall pröfva, huruvida det för banken är fördelaktigast att upptaga ett lån mot lägre ränta med större kapitalrabatt eller mot en något högre ränta med mindre eller ingen kapitalrabatt. Men komitén har dock såsom ur flere synpunkter synnerligen önskvärdt betecknat, att, om ock af antydda skäl någon bestämmelse härom icke kunde inflyta i förordningen om allmänna hypoteksbanken,

den effektiva räntan å de af banken upptagna lån så mycket som möjligt närmade sig den i bankens förbindelser förskrifna. Härigenom ernåddes i första rummet den afsevärda fördel, att för dessa lån icke någon betydlig kapitalrabatt behöfde balanseras i hypoteksbankens räkenskaper.

Då det emellertid visat sig, att beloppet af den redan balanserade kapitalrabatten gifvit anledning till åtskilliga svårigheter och äfven föranlett misstyndningar af den art, att till och med hypoteksbankens soliditet blifvit ifrågasatt, har komitén funnit det synnerligen angeläget, att densamma så snart som möjligt utjemnas. Långt ifrån att, såsom enligt gällande författning, det borde vara hypoteksbanken förbjudet att utan särskildt tillstånd af Kongl. Maj:t utlemna lån med kapitalrabatt, har komitén uppställt såsom regel, att kapitalrabatten bör, till så stor del deraf som å utlemnadt lån belöper, godtgöras banken vid lånets utlemnande. Men då åtskilliga låntagare möjligen skulle anse alltför betungande, om hela kapitalrabatten innehålles vid lånets utlemnande, har i förslaget lemnats delegarne öppet att besluta, det kapitalrabatten må kunna gäldas genom afbetalningar under vissa år. För att göra det för banken möjligt att medgifva sina låntagare här ofvan omförmälda rätt att efter tio år uppsäga sina erhållna lån, utan att den beräknade afskrifningen af befintliga kapitalrabatter rubbas, har det dock varit nödigt föreskrifva, att den på det utlemnade lånet belöpande kapitalrabatt till banken fullständigt inbetalas före utgången af nämnda tio år med visst, i skuldförbindelsen bestämdt årligt belopp.

Beträffande storleken af den kapitalrabatt, som låntagaren sålunda borde vidkännas, erinrar komitén, att det väl vore det naturligaste, att densamma sattes lika med den kapitalrabatt, banken fått vidkännas vid upplåning af de medel, af hvilka det ifrågavarande lånet utlemnades. Men då den effektiva räntan å hypoteksbankens upplånade penningar vexlade ej blott efter de olika villkor, som vid lånens upptagande betingades, utan ock efter den kurs, hvartill banken lyckades sälja sina obligationer, samt det i verkligheten icke kunde utrönas, att ett visst belopp utlemnades af medel, som beredts genom en viss upplåningsåtgärd, kunde icke heller den kapitalrabatt, som borde påföras låntagaren, på detta sätt bestämmas. Såsom den lämpligaste anordning har komitén därför föreslagit, att denna kapitalrabatt årligen af hypoteksbankens delegare å allmän ordinarie sammankomst fastställas med hänsyn till den kapitalrabatt, som banken efter af styrelsen gjorda beräkningar själf fått vidkännas, att gälla för alla de lån, som utlemnas under tiden till nästa ordinarie sammankomst. På enahanda sätt skulle

förfaras i afseende å öfriga omkostnader vid hypoteksbankens upplåning.

Den anordning i afseende å kapitalrabattens godtgörande, som komitén sålunda föreslagit, befordrade ock medelbart det syfte, som komitén antydtt såsom eftersträfvansvärdt, eller att skilnaden mellan den effektiva och den förskrifna räntan å de af hypoteksbanken upptagna lån nedbringades så mycket som möjligt. Det vore nemligen tydligt, att låntagarne hos hypoteksföreningarne icke kunde vara benägna att vidkännas något betydligare belopp i kapitalrabatt och lånekostnader, då dessa skulle erläggas genast eller inom en jemförelsevis kort tidrymd; och det blefve helt naturligt en nödvändighet för banken att i detta afseende rätta sig efter låntagarnes önskningsar. Af kapitalrabattens minskning torde ock blifva en sannolik följd, att hypoteksbanken vid upptagande af sina lån komme att företrädesvis uppsöka den inhemska lånemarknaden samt försälja sina obligationer utan mellanhänder och endast i mån af behof. För att undvika mera betydliga kapitalrabatter genom att så noga som möjligt lämpa räntan å hypoteksbankens förbindelser efter den vid tidpunkten för lånets uppläggande allmänt gällande effektiva räntan å värdepapper af med dem jemförlig beskaffenhet borde man icke draga i betänkande att bestämma den förskrifna räntan, om så erfordrades, i tiondedels procent.

Beträffande den flera gånger och senast af 1886 års ekonomiska komité väckta frågan om rätt för låntagare hos hypoteksförening att förfoga öfver aflemnadt hypotek i mån af verkställd amortering erinras till en början, att denna fråga på det närmaste sammanhänger med det ofvan påpekade förhållande, att hypotekslånen faktiskt öfvergått till permanenta lån derigenom, att låntagaren, så snart amorteringen å ett lån fortgått under några år, sökt och fått förnya detsamma till dess ursprungliga belopp. De lånevilkor, hypoteksföreningarne kunnat erbjuda sina delegare, hade emellertid under senare åren varit för låntagaren ofördelaktiga i jemförelse med de vilkor, han skulle kunnat hos annan låneanstalt betinga sig, om han kunnat der erbjuda någon del af den hos hypoteksföreningen lemnade panten. Men härifrån hade han varit förhindrad genom den uppfattning af § 10 i förordningen om hypoteksbanken, som hittills gjort sig gällande. Då han emellertid fortfarande varit i behof af lån till lika stort belopp som det ursprungligen erhållna hypotekslånet, så hade han endast haft att välja mellan att antingen förnya det sistnämnda eller ock, för så vidt denna utväg icke redan tillgripits, belåna inteckningar, som låge efter samtliga de för hypotekslånet pantsatta och följaktligen i de flesta fall betingade högre ränta.

»Att ett sådant förhållande», yttrar komitén vidare, »förorsakat missnöje, är helt naturligt; och riktigheten af ofvan antydda uppfattning har ock blifvit från flere håll bestridd. Enligt omförmälda § åligger det hypoteksbanken att tillse, att *tillräcklig* säkerhet för dess utlåning ställes och under hela afbetalningstiden bibehålles i enlighet med de grunder, som äro bestämda genom förordningen om hypoteks-föreningars bildande och verksamhet. Denna föreskrift har man nu ansett innebära, att hypoteksbanken är skyldig tillse, det intecknings-säkerheten alltjemt bibehålles vid sitt *ursprungliga* belopp utan afseende å lånens amortering. Men då i de åberopade grunderna för hypoteks-föreningars bildande och verksamhet noggrannt angifves beskaffenheten af den säkerhet, som skall för lån från hypoteksförening ställas och sedermera af vederbörande förening till hypoteksbanken aflemnas för derifrån erhållet lån, lärer väl med uttrycket tillräcklig säkerhet icke kunna afses annat, än att säkerheten skall till beloppet motsvara verkliga beloppet af den fordran, hvarför den utgör säkerhet. Den i § 10 uppställda föreskrift torde följaktligen kunna anses uppfylld, så snart säkerheten fullt betäcker nämnda fordran så till kapital och ränta som ock alla öfriga beräkneliga omkostnader och afgifter. Komitén anser följaktligen paragrafens ordalydelse icke innefatta hinder för hypoteksbanken att medgifva utlemnande eller partielt dödande af inteckningar i mån af hypotekslåns amortering.

Enligt den samtidigt med förordningen om iurättande af en allmän hypoteksbank utfärdade förordningen om grunder för hypoteks-föreningars bildande och verksamhet kan hypoteksförenings styrelse medgifva inbetalning af utlemnadt lån, om styrelsen finner sig kunna utan ränteförlust emottaga eller mot enahanda vilkor som tillförene använda de erbjudna medlen, hvilket stadgande alltid så tillämpats, att låntagare medgifvits att omsätta sitt lån till dess ursprungliga belopp mot samma säkerhet, som förut aflemnats. En sådan omsättning, om hvars förenlighet med föreskrifterna i § 10 af förordningen om hypoteksbanken någon tvekan icke gjort sig gällande, innebär dock i verkligheten ett förfogande öfver den del af panten, som motsvarar det vid tiden för omsättningen amorterade beloppet; och då man icke lär kunna antaga, att lagstiftaren velat i den ena författningen stadga ett förbud, på samma gång han i den andra författningen anvisat en utväg till kringgående af detsamma, finner komitén härutinnan äfven ett stöd för sin ofvan angifna uppfattning af stadgandet i § 10 af förordningen om hypoteksbanken.

Att paragrafen så affattats, som den nu lyder, och derigenom föranledt olika tolkningar har utan tvifvel sin grund deri, att, såsom

redan i det föregående blifvit antydt, man vid förordningens affattande föreställt sig, att de från hypoteksföreningarne utlemnade amorteringslånen skulle fylla jordbruksnäringens lånebehof och kunna utan svårighet återbetalas i den en gång fastställda ordningen, hvarigenom öfverhypoteket icke blefve för låntagaren behöfligt.

Mot medgifvande af rätt för låntagare att i allmänhet förfoga öfver sådant öfverhypotek har emellertid anförts *dels* att vid all den upplåning, hypoteksbanken hittills företagit, låneaftalen grundats på en motsatt uppfattning, hvarför långifvarne skulle kunna med skäl anse sin rätt trädas för nära genom godkännande af en annan tolkning af stadgandet, *dels ock* att, då delegarne i hypoteksföreningarne i denna sin egenskap hade sina så väl rättigheter som skyldigheter bestämda i förhållande till sitt delaktighetsbelopp, hvilket efter någon tids amortering alltid öfverstege återstoden af det lån, delegare hos hypoteksförening erhållit, delaktighetsbeloppet — och dermed ock delegarnes ansvarighet — i hvad det öfverskjuter lånets återstod skulle komma att sakna motsvarande realsäkerhet.

Hvad då först angår den förstnämnda af dessa båda anmärkningar, så inser komitén till fullo vigten deraf, att icke någon åtgärd vidtages, som kan på något sätt minska det förtroende, som hittills kommit hypoteksbanken till del ej mindre på den utländska än på den inhemska lånemarknaden. Då nu hypoteksbankens styrelse offentligen uttalat den uppfattning af ifrågavarande stadgande, att detsamma lägger hinder i vägen för öfverhypoteks utlemnande, hvarigenom bankens långifvare fått anledning att anse densamma såsom faststeld, anser komitén, att en annan uppfattning icke bör i lagstiftningen göras gällande, utan att något vederlag ställes för den minskning i säkerhet för hypoteksbankens upptagna lån, som derigenom må anses ega rum. Ett sådant vederlag synes icke lämpligen kunna gifvas i annan form än genom en förstärkning af hypoteksbankens, utaf staten lemnade grundfond; och denna förstärkning har synts komitén böra ske med ett temligen betydligt belopp, hvadan komitén föreslår, att grundfonden höjes till 30 millioner kronor. Detta belopp kan icke anses för högt, då man tager i betraktande den redan högst betydliga omfattningen af hypoteksbankens rörelse, hvilken komitén antager komma att ytterligare ökas, om de af komitén föreslagna ändrade bestämmelser i fråga om lånerörelsen vinna godkännande. Grundfondens ökande torde ej heller kunna anses medföra någon ökad risk för statsverket, då grundfonden i alla händelser icke får användas i annan ordning, än i § 13 af förordningen om hypoteksbanken föreskrifves, och enligt komiténs förslag, likasom enligt nu gällande bestämmelser, de i andra stycket

af § 15 omförmälda särskilda åtgärder skola vidtagas, så snart grundfonden minskats med fyra millioner kronor.

Äfven ur en annan synpunkt anser komitén en höjning af grundfonden vara erforderlig i sammanhang med införandet af en uttrycklig bestämmelse om rätt för låntagare att i mån af verkställd amortering förfoga öfver aflemnadt hypotek. Då vid utlemnande af nu löpande lån något afdrag icke skett för den kapitalrabatt, hypoteksbanken fått vidkännas, finnes icke någon särskild realsäkerhet för densamma, och man har plägat möta en erinran härom med en hänvisning på de för delegarnes lån qvarliggande s. k. öfverhypotek. Göras dessa öfverhypotek åtkomliga för låntagaren, så torde en förstärkt grundfond kunna anses innefatta en lämplig ersättning härför. Om en förstärkning af grundfonden därför är nyttig och nödig för att förebygga oro hos allmänheten, så är dermed icke sagdt, att denna grundfond erfordras såsom hypotek för kapitalrabatten. Ty i sjelfva verket har denna hypotek bakom sig lika väl som bankens öfriga fordringar. Den hypoteksbankens tillgång, som svarar mot kapitalrabatten, utgöres nemligen af skilnaden mellan in- och utlåningsräntan; och då hypoteksbanken har pant för sina utlemnade lån, både för kapital och ränta, har den således ock pant för den fordran, som svarar mot kapitalrabatten.»

Den andra anmärkningen, som framstälts mot frigifvande af öfverhypotek, eller att pant derigenom icke skulle komma att finnas för hela delaktighetsbeloppet, komme att bortfalla genom antagande af det utaf komitén föreslagna stadgandet, att delaktighet i hypoteksförening och i hypoteksbanken skall bestämmas efter oguldna beloppet af erhållet lån. Härigenom komme således delegares rättigheter och skyldigheter att, på sätt med billighet och rättvisa mest öfverensstämde, mätas efter beloppet af den skuld, hvari delegare häftade vid tidpunkten för dessa rättigheters utöfvande eller skyldigheters tillämpande.

Såsom en gifven följd af den förändrade grunden för delaktighet i hypoteksförening äro de icke låntagande delegarne uteslutne, hvarigenom hypoteksföreningarna befrias från skyldighet att mottaga penningar till förräntande efter en ofta otidsenligt hög räntefot.

Då komitén sålunda ansett ordalydelsen af nuvarande § 10 i förordningen om allmänna hypoteksbanken icke lägga hinder i vägen för delegarne att förfoga öfver aflemnade hypotek, och innehållet af denna paragraf lagts till grund för de aftal, hypoteksbanken vid sin upplåning ingått, har komitén funnit lämpligast att icke föreslå någon ändring i berörda paragraf, utan i sitt förslag förlagt den uttryckliga bestämmelsen i ämnet till en följande paragraf.

Beträffande särskildt de nuvarande låntagarnes ställning och de lättnader, som kunde dem beredas, erinrar komitén, att de fördelar, som de föreslagna bestämmelserna innebure, komme äfven nuvarande delegare till godo på det sätt, att de mot de hypotek, som genom verkställd amortering frigjordes, kunde erhålla nya lån på de förmånligare villkor komitén föreslagit.

Emellertid borde man äfven på annat sätt särskildt tillgodose de billiga anspråken hos desse låntagare, hvilka bure bördan af de tyugre villkoren. Då hypoteksbanken vore genom ingångna låneafstal bunden vid en efter nutidens förhållanden hög räntefot, kunde detta tydligen icke ske genom en omedelbar nedsättning af räntan å hypotekslånen. Deremot har komitén föreslagit, att i förordningen om hypoteksbanken infördes den bestämmelse, att den räntenedsättning, som genom hypoteksbankens årliga ränteöfverskott möjliggöres, skall i främsta rummet tillgodokomma hypoteksföreningarne och dermed ock deras låntagare, för de lån, å hvilka högsta ränta erlägges.

Derjemte har man velat för de äldre låntagarne öppna en möjlighet att få på en gång inbetala sina lån, naturligtvis mot godtgörande af den härigenom för hypoteksbanken uppkommande ränteförlust. Då dennas storlek berodde på förhållandet mellan den ränta, som för lånet erlades, och den ränta, hvartill banken kunde ånyo utlåna de i förtid inflytande medlen, kunde beloppet af räntegodtgörelsen icke en gång för alla fastställas. Men komitén har dock icke ansett, att beslut härom borde fattas i hvarje särskildt fall, utan har föreslagit, att bankens delegare årligen å ordinarie sammankomst, efter förslag af hypoteksbankens styrelse, skulle bestämma, på hvilka villkor sådan inbetalning finge ske under tiden till nästa ordinarie årssammankomst; och då banken tydligen icke kunde förpligtas mottaga förskottsinbetalningar i vidsträcktare mån, än den hade användning för de inflytande medlen, skulle delegarne samtidigt besluta, i hvilken utsträckning sådan inbetalning finge ske.

Komitén har derjemte, i öfverensstämmelse med ett af hypoteksbankens delegare med anslutning till den i Riksdagens förenämnda underdåniga skrifvelse af den 6 Juli 1887 uttalade önskan vid 1889 års ordinarie sammankomst fattadt beslut, föreslagit nedsättning af den ränta, som vid försenad liqid skulle erläggas till hypoteksbanken af hypoteksföreningarne samt till dessa af deras delegare, äfvensom intagit en bestämmelse derom, att äfven chefen för Finansdepartementet och icke, såsom enligt gällande författning, endast Eders Kongl. Maj:t egde förordna undersökning af hypoteksbankens räkenskaper och handlingar.

Enligt nådig befallning har styrelsen öfver allmänna hypoteksbanken efter delegarnes i banken hörande afgifvit underdånigt utlåtande öfver komiténs betänkande. I enlighet med delegarnes beslut har styrelsen hemställt, dels att den af komitén föreslagna uppsägnings-tid af sex månader för de från hypoteksbanken erhållna lån må utsträckas till ett år äfvensom uttryckligen stadgas, att vid omsättning af lån, utlemnadt före den tid, då stadgandet om uppsägningsrätt träder i kraft, sådan rätt icke eger rum för den del af det nya lånet, som motsvarar den oguldna delen af det gamla lånet, dels att bestämmelsen om den ränta, som hypoteksförening har att vid försenad liquid erlægga till hypoteksbanken, må formuleras i närmare öfverensstämmelse med delegarnes derom förut fattade beslut och dels en mindre jemkning företagas i den föreslagna lydelsen af § 7 i förordningen angående grunderna för hypoteksföreningars bildande och verksamhet.

I öfrigt hafva styrelsen och bankdelegarne funnit förslagen icke gifva anledning till anmärkning; dock har styrelsen, enligt uppdrag af delegarne, i underdånighet hemställt, huruvida icke uti ifrågavarande förslag borde inrymmas något stadgande, hvaraf framginge, att nuvarande icke låntagande delegare bibehållas vid den rätt, som tillkommer dem enligt nu gällande lagstiftning i ämnet.

Fullmäktige i riksgäldskontoret, hvilka Eders Kongl. Maj:t här-efter lemnat tillfälle att inkomma med underdånigt yttrande i ärendet, hafva anført, att fullmäktige, som ansett sig hafva att betrakta ofvannämnda förslag endast ur riksgäldskontorets synpunkt, i främsta rummet fäst sin uppmärksamhet vid den af komitéu tillstyrkta förstärkningen af hypoteksbankens, utaf staten lemnade grundfond genom att höja densamma till 30 millioner kronor. Då denna höjning icke torde kunna anses medföra någon i afsevärd mån ökad risk för statsverket samt det föreslagna beloppet af grundfonden syntes vara väl afpassadt efter det omfång, hypoteksbankens rörelse numera erhållit, hade fullmäktige icke något att erinra mot komiténs förslag i denna del.

I fråga om grundfondens beskaffenhet erinra fullmäktige, att komitéu icke föreslagit någon ändring i nu gällande föreskrift, att grundfondens belopp skall till hypoteksbanken öfverlemnas i obligationer, ouppsägbara å innehafvarens sida samt bärande lika stor ränta, som uti andra af staten utgifna, inhemska obligationer vore högst förskrifven. Men då tvekan möjligen kunde uppstå om rätta tolkningen af uttrycket »inhemska obligationer», har det synts fullmäktige lämpligare att bestämma en viss räntefot för de obligationer, hvilka skulle utgöra hypoteksbankens grundfond; och hafva fullmäktige, under erin-

ran att svenska statens $3\frac{1}{2}$ procent obligationer noterades till pari kurs eller något deröfver, hemstält, att räntefoten å de obligationer, som skulle öfverlemnas till grundfond för hypoteksbanken, bestämdes till $3\frac{1}{2}$ procent.

Slutligen hafva fullmäktige fäst uppmärksamhet på det förhållande, att, under det, enligt 20 § af förordningen för allmänna hypoteksbanken, fullmäktige skola utse ombud till allmän ordinarie sammankomst mellan bankens delegare, bestämmelse saknades derom, att ombud för riksgäldskontoret skall närvara vid sådan allmän extra ordinarie sammankomst, hvarom 21 § i samma förordning handlar. Visserligen hade styrelsen för hypoteksbanken plägat meddela fullmäktige underrättelse om sammankomster äfven af sistnämnda art; men då det inträffat, att bland fullmäktige yppats skilda meningar, om jemväl dervid ombud för fullmäktige egde närvara, hafva fullmäktige hemstält, huruvida icke för vinnande af tydlighet borde i förordningen införas den föreskrift, att fullmäktige i riksgäldskontoret egde att utse ombud äfven till allmän extra ordinarie sammankomst.

Endigt min uppfattning har komitén på ett tillfredsställande sätt löst sin uppgift. Genom de af komitén föreslagna ändringar i gällande författningar angående allmänna hypoteksbanken och hypoteksföreningarne komme landets jordegare att beredas de väsentliga fördelarne att vid erhållande af lån från hypoteksföreningarne kunna välja mellan lån med viss årlig amortering och lån utan fastställd amortering, att, i den mån amortering egt rum å erhållet lån, få återbekomma derför aflemnad säkerhet samt i allmänhet att erhålla lån på mindre betungande villkor än hittills. Giltiga skäl synas emellertid hafva blifvit anförda för de smärre jemkningar i och förtydliganden af komiténs förslag, hvarom fullmäktige i riksgäldskontoret hemstält och delegarne i hypoteksbanken för sin del beslutat; hvaremot jag icke anser erforderligt, att, på sätt styrelsen öfver hypoteksbanken efter uppdrag af delegarne jemväl hemstält, i förslaget inrymmes ett särskildt stadgande derom, att nuvarande icke låntagande delegare i hypoteksföreningarne bibehållas vid den enligt gällande lagstifning dem tillkommande rätt. Det synes mig nemligen själfklart, att de icke låntagande delegare, som i hypoteksföreningarne redan vunnit inträde, icke genom de nya lagbestämmelserna kunna beröfvas sin redan förvärfvade rätt, och detta lär för öfrigt framgå af den i § 21 af förordningen angående hypoteksföreningarne bibehållna bestämmelsen, att i fråga om medel, som af i hypoteksförening redan befintlig icke låntagande delegare inbetalas, skall förblifva vid hvad i sådant afseende är stadgadt i det för föreningen gällande reglemente.

Komitén har framlagt sitt förslag i form af ändringar uti Eders Kongl. Maj:ts nådiga förordningar den 26 April 1861 angående dels en allmän hypoteksbank för riket och dels de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända; men då de flesta paragrafer i dessa förordningar, som delvis redan äro ändrade genom nådiga kungörelserna den 5 Oktober 1866, den 29 Maj 1874, den 23 Maj 1879 och den 13 Juli 1887, blifvit omredigerade samt åtskilliga af de paragrafer, som lemnats orörda, innehålla bestämmelser, som uteslutande afse tiden för hypoteksbankens bildande och tidigaste verksamhet samt derföre numera icke ega tillämplighet, har jag ansett erforderligt, att, för vinnande af reda och öfverskådlighet, nya förordningar i ämnet utfärdas. Dessa skulle således upptaga komiténs förslag med de af fullmäktiges i riksgäldskontoret hemställan och hypoteksbanksdelegarnes beslut föranledda ändringar och tillägg, men derutöfver icke innehålla andra afvikelser från 1861 års förordningar, än att bestämmelser, som af nyss antydda anledning icke vidare äro tillämpliga, uteslutas; och har hypoteksbankens styrelse, på af mig framställd förfrågan, tillkännagifvit, att styrelsen, som icke ansåge de utöfver hypoteksbanksdelegarnes beslut ifrågasatta ändringar i författningsförslagen vara af den beskaffenhet, att delegarnes hörande deröfver erfordrades, för sin del icke hade någon anmärkning att framställa med anledning af dessa ändringar.

Sedan departementschefen härefter uppläst särskilda, i öfverensstämmelse med hvad departementschefen sålunda anført upprättade förslag till förnyade förordningar dels angående Sveriges allmänna hypoteksbank och dels angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända, hemställde departementschefen, att Kongl. Maj:t, med godkännande af dessa förslag, täcktes till Riksdagens antagande framlägga desamma.

Hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt, deruti statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse bilagan litt. — — vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

Adolf von Hofsten.